

Refahın Üst Katındaki ‘Bodrum’: Pozitif Dışsallıkları ve Gelecekte Bir Gama (γ) Şehri Olabilirliği*

İrfan Kalaycı

İnönü Üniversitesi İİBF İktisat Bölümü, Malatya. Email: irfan.kalayci@inonu.edu.tr

ÖZET: Bodrum, adının aksine, 9 bin dolar karşılığında yıllık ortalama kişi başına gayri safi katma değeriyle ülke refahının üstünde yer alan ilçelerden biridir. “İktisadi” ekseninde kurgulanan bu çalışmanın amacı, Bodrum’un, çevresinin kendisine kazandırdığı faydalar anlamında “pozitif dışsallıkları”nı belirlemek ve 2050’lilerde geleceğin bir “gama şehri” yapısını alıp alamayacağı varsayımıyla bir dizi öneri sunmaktır.

Anahtar Sözcükler: Bodrum ekonomisi, pozitif dışsallıklar, gama şehri

JEL Kodu: I131, O18, R59

Bodrum in Upper Floor of Welfare: Its Positive Externalities and A Future Gamma (γ) City Possibility

ABSTRACT: Bodrum, contrary to what its name evokes, is one of the districts located upper welfare of the country with the 9 thousand dollars for an annual gross value added per capita. The purpose of this study which is edited in the *economic* axis is to determine Bodrum’s “positive externalities” meaning environmental benefits and is to offer a series of recommendations on the assumption it could take away “gamma (γ) city” status future in years 2050.

Keywords: Bodrum economy, positive externalities, gamma (γ) city

JEL Code: I131, O18, R59

1. Giriş

Türkiye’de geleneksel-yaygın turizm denilince ilk akla gelen Bodrum, adının çağrıştırdığının aksine, sosyo-ekonomik gelişmede *üst katlarda* konumlanmış bir ilçedir. Bu özelliği ile Bodrum “gelecek vaat eden” –şimdiki ilçe yönetim yapısı bakımından değil turistik büyük yerleşim birimi anlamında- önemli bir şehirdir.

Bodrum, küresel şehir tiplerinden (sıralı düzende alfa ve beta’dan sonra gelen) “gama şehri” olmaya adaydır. Küreselleşme ile birlikte şehir stratejilerinde de değişime ve gelişmelere rastlanmaktadır. Bodrum ve çevresi bu değişim ve gelişmelerden bağımsız tutulamaz. Köyler kasabalara, kasabalar ilçelere, ilçeler illere dönüşüyorsa; şu anda ilçe olan Bodrum’un mevcut yapısını aşip potansiyellerini harekete geçirmesi halinde, küreselleşmenin üçüncü derecede özelliklerini taşıyan gama şehri haline gelme olasılığı sözkonusudur.

Gama şehri dâhil tüm küresel şehir tiplerinin ortak özelliği, öncelikle, refahlı ve istikrarlı toplumlar yaratmanın tek adresi olan ve birçok oyuncunun bir araya gelip kapitalist çıkarlarına uygun olarak hareket ettikleri şehirler olarak uluslararasılaşmalarıdır. Beal ve Adam’ın (2017: 3) dedikleri gibi; insanlar, mallar ve hizmetler akışının gerçekleştiği ve kesiştiği yerler olan şehirler, tarih boyunca diplomatik ağ merkezleri olmak dışında *iktisadi ve kültürel kalkınmanın temeli ve yumuşak güç kaynağı* olmuşlardır: 21.yüzyılda dünya gayri safi yurtiçi hasılabın (GSYH) % 80’ini üreten şehirler, uluslararası ticaret, dijital teknoloji, turizm ve güvenlik konularında büyük oyuncu olmak konusunda muazzam rekabet halindedirler.

* Ege Üniversitesi İzmir Araştırma ve Uygulama Merkezi’nin 26-27 Mayıs 2016’da Bodrum’da düzenlediği “4. Uluslararası her Yönüyle Bodrum Sempozyumu”da sunulmuş ve gözden geçirilmiş bildiri.

Kapitalist küreselleşmenin meşrulaştırdığı ve keskinleştirdiği bu rekabette üste çıkanlar, doğal olarak ve genellikle “alfa”, “beta” ve “gama” tipi şehir ünvanını kazanmaktadırlar ya da bu ünvanları almaya en yakın aday konumuna geçmektedirler. Yani şehirler de sınıf atlarlar. Bu durum ya da beklenti, şu anda Bodrum için bir hayaldir, ancak dünya turizm ve sanat merkezlerinden biri olma sıfatını taşıması nedeniyle ise idealdir. Skórska ve Kloosterman (2012), onlarca Avrupa ve Asya’daki örnekler ışığında, bir şehrin uluslararası düzeyde görsel ve sahne sanat etkinliklerine ev sahipliği yapmasını, en az küresel finans merkezi kadar önemli görmektedirler. İktisadi, finansal ya da sanatsal etkinliklerle dünyayı etkileyebilen bir şehir küresel şehir niteliğindedir. Gama’dan beta ve alfa şehir türüne gidildikçe bu etkileme derecesi de artar. Tersine de doğrudur: Dünyayı etkileme derecesi arttıkça, o şehrin küresel şehir olma özelliği gama’dan beta ve alfa’ya doğru evrilir.

Burada “gama şehir” kimliğini elde etmek yolunda senaryolaştırılan Bodrum, Kalkınma Bakanlığı’nın hazırladığı “sosyo-ekonomik gelişme endeksi- SEGE 2011” listesinde, Türkiye’nin en gelişmiş 8. ili olan (1,0493 endeks değerine sahip; istatistikî bölge birimi-İBB sınıflamasına göre 3.Düzye ve TR323 kodlu) Muğla’ya bağlı bir ilçedir. (Muğla iller arasında SEGE’de 1996’da 11. ve 2003’te 12. Sırada idi.) Muğla ve dolayısıyla onun ilçesi olan Bodrum, kişi başına gayri safi katma değeri (GSKD) bakımından 9 bin \$ ile Türkiye ortalamasının üzerine çıkmış *yüksek refahlı* bir ilçedir. Muğla 1. kademe gelişmiş 8 ilden biridir. TR32 kodlu 2.düzye bölgesi Muğla ile birlikte Ege’de imalat ve tekstilde sanayi havzası olan ve SEGE 2011 verilerine göre 10. sıradaki Denizli ve 19. sıradaki Aydın’dan oluşmaktadır. Bu üç ilden oluşan ve TR32 kodlu olan bu bölge, 2.Düzye 26 bölge arasında en gelişmiş 7. bölgeyi temsil etmektedir. SEGE demografik, istihdam, eğitim, sağlık, rekabetçi ve yenilikçi kapasite, mali, erişilebilirlik, yaşam kalitesi grupları ve 61 alt göstergeden oluşmaktadır (KB, 2013: 50 ve 74).

Bu kısa makalede önce Bodrum ekonomisinin başat özellikleri ve ardından *pozitif dışsallıkları* sıralanmış; daha sonra, Bodrum’un gelecekte “gama” türünde bir dünya şehri olup olamayacağı tartışılmış ve sonuç olarak da, il statüsüne kavuşması halinde bu yerel ekonomi için bir *GZFT (SWOT)* çözümlemesine yer verilmiştir.

2. Bodrum’un Ekonomisi – SEGE Yapısı

Bodrum, 13 ilçeden oluşan Muğla’nın, 680 km² ile yüzölçümü en fazla olan 8.; 2015’te 155 bin nüfusla en kalabalık 1.ilçesidir. 174 km ile Türkiye’nin kıyı uzunluğunun % 2’sini oluşturup *ülke turizmde “1.lig”*te, ilçeler *SEGE sıralamasında* (aralarında Kuşadası, İskenderun, Bandırma, Bozcaada, Alanya, Kemer, Marmaris’in bulunduğu; sırası 16 ile 45 arasında bulunan ilçeleri kapsayan) ise “2.gelişmişlik grubu”nda yani (27.sırada olarak) “2.lig”te yer almaktadır (BodTO, 2013: 22).

Bodrum, “2-T” durumuyla betimlenebilir; yani salt bir “turizm” merkezi değil aynı zamanda bir “tarım” ilçesidir. Ancak tarımsal alan büyüklüğü bakımından, 116 bin dönüm ile Milas, Fethiye ve Muğla Merkez’den sonra gelmektedir. Gümrük kapılarından Muğla il ve ilçelerine giriş yapan toplam turist sayısı 2000 yılında 1.5, 2012’de 3.1 milyon kişi iken, bu sayılar sadece Bodrum yarımadası için 590 bin ve 1.4 milyon kişidir; yani ortalama her 3 kişiden 1’i Bodrum’u ziyaret etmiştir. Giriş yapanlar en çok Dalaman ve Bodrum-Milas Havalimanları ile Marmaris Limanı’nı tercih etmişlerdir. Kurvaziyer ile Bodrum’a gelen turistlerin sayısı, Marmaris’e göre 10’da 1, Kuşadası’na göre 20’de 1 olmak üzere yaklaşık 25 bin ile sınırlı kalmıştır. Bodrum’da 2012’de otel sayısı (yatırım belgeli 66, işletme belgeli 147 olmak üzere) toplam 213 olup 26.3 bin oda karşılığında yatak kapasitesi ise (yatırım belgeli 20.2, işletme belgeli olan oteller için 38 bin olmak üzere) toplam 58 bin adedi aşmıştır (BodTO, a.k.: 36, 45 ve 48).

2012 verilerine göre, şirket türleri bağlamında kayıtlı faal üye sayısının 3800, kapanan işyeri sayısının da 3500 civarında olduğu Bodrum’da toplam 31 bin kişi çalışmaktadır. İşgücüne katılım ve istihdam oranları Muğla ili bağlamında %50’den fazla görünmektedir. Bodrum, % 50 istihdam ve %10.5 işsizlik oranlarına karşılık 36 bin kişinin ve 250’den fazla şirketin çalıştığı bir ilçedir (BodTO, a.k., 28 ve 34).

Bodrum gümrük verilerine göre, 2009’da 276 milyon dolara karşılık 2012’de 163 milyon dolarlık ihracat yapmıştır. Muğla’nınki ise aynı yıllarda 194 ve 243 milyon dolardan ibarettir. İthalat rakamları ise, Bodrum için 141 ve 50; Muğla için 142 ve 121 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir (BodTO, a.k.: 35).

2012’de vergi dairesine kayıtlı Muğla merkezde yaklaşık 8.4 bin ve tüm ilçelerle birlikte 80.1 bin vergi mükellefine karşılık Bodrum’da ise toplamın neredeyse 4’te 1 oranında 19 bin vergi mükellefi bulunmaktadır. Bodrum, bu mali yapıyla verginin en fazla tahsil edildiği (2011’de 1.sırada) ilçe konumuna gelmiştir (BodTO, a.k.: 25).

Bodrum’un ilçesi olduğu Muğla, TÜİK’in iller bazında genel refah düzeyini ölçmek için kullandığı “yaşam endeksi” bakımından, 2015 yılı verilerine göre 45.sırada iken; bu endeksi oluşturan konut, gelir, sağlık, güvenlik gibi çeşitli bileşenler bakımından ise çeşitli sıralarda gözükmemektedir. Muğla’nın 12.sıra ile en iyi olduğu alt-endeks sağlıkla ilgili iken, bu ilin Türkiye’de en son sırada (81.) yani en kötü durumda olduğunu gösteren alt endeks ise güvenlik alanıdır (Tablo 1). TÜİK’in aynı yıldaki hesaplamasına göre, Muğla’nın mutluluk ve umut düzeyleri de % 70’lerde olup Türkiye ortalamasının altında seyretmektedir.

Tablo 1: Muğla’nın İller Arası Yaşam Endeksi Sıralaması

Yaşam endeksi bileşenleri	Sıra	Endeks
Genel endeks	45	0,5446
Konut	44	0,7455
Çalışma hayatı	23	0,6272
Gelir ve servet	15	0,5527
Sağlık	12	0,7042
Eğitim	26	0,6139
Çevre	16	0,6996
Güvenlik	81	0,3210
Sivil katılım	28	0,4467
Altyapı hizmetlerine erişim	22	0,5301
Sosyal yaşam	30	0,4573
Yaşam memnuniyeti	72	0,2920

Kaynak: TÜİK, 2015.

3. Bodrum İçin Pozitif Dışsallıklar

Bir mikro iktisat kavramı olan “dışsallık”, bir iktisadi oyuncunun ya da biriminin (hanehalkı, şirket, kurum, şehir, devlet, vb.) sahip olduğu mevcut durumunun, aldığı kararın, yaptığı seçimin (tercihin) ya da gerçekleştirdiği faaliyetin karşı tarafı (bir başka karar birimini) doğrudan ya da dolaylı etkilemesi demek olup, bu etkinin fayda vermesine “pozitif dışsallık”, zarar vermesine ise “negatif dışsallık” denir. Temel iktisadi karar birimi üretici ve tüketicidir. Üreticiden üreticiye ve tüketiciden tüketiciden de üretici ve tüketiciden de üretici ve tüketiciden de çeşitli pozitif dışsallıklar (faydalar) sağlanabilmektedir. Burada adı geçen üretici ve tüketicinin yerine il-ilçe anlamında şehir halkını, şehir yönetimini, şehir ekonomisini ve devleti koymak ve öylece bir kısa matris hazırlamak mümkündür (Tablo 2).

Pozitif dışsallıklar için burada işaret edilen karar birimleri, “makro” nitelikte olan tüm ülke değil, “mikro” boyuttaki hanehalkı ve şirketler yerine ilçe, il ve bölgeyi koyunca kendiliğinden “mezo” kavramı türetilmiş olunacaktır. Buna göre, Bodrum’a pozitif dışsallık sağladığı varsayılan birimler yerel ve/ya bölgesel birimler olacaktır ki, bunlar şöyle sıralanabilir:

i-İl olarak Muğla: Bodrum için pozitif dışsallıklar, onun, (KB’nin SEGE 2011 sıralamasına göre), Türkiye’nin en gelişmiş 8.ili olan Muğla’ya bağlı bir ilçe olmasıyla başlamaktadır.

ii-Ana bölge olarak Ege: Bodrum’un bir üstünlüğü de, (TR32 kodlu 2.düzyer bölgesi Muğla ile birlikte Ege’de imalat ve tekstilde sanayi havzası olan ve SEGE sıralamasında 10. sıradaki Denizli ve 19. Aydın’a yakın “komşu” olmasıdır.

iii-Türev alt bölge olarak İzmir-Antalya hattı: Genel olarak Muğla ve özel olarak Bodrum yarımadası; diğer gözde turizm merkezleri olan İzmir ve Antalya ile birlikte bir “altın üçgen” çizmektedir. O bölgeye gelen yerli ve yabancı turistler, yakın mesafeden dolayı turizm planlarını seçenekli ve esnek olarak gözden geçirerek, önce ya da sonra olmak üzere Bodrum’u tatil takvimlerine dahil etmektedirler.

Tablo 1: Üretici ve Tüketici Pozitif Dışsallıkları Matrisi

	Üreticiden... (Devlet, özel sektör)	Tüketiciden... (Devlet, özel sektör)
...Üreticiye (Şehirdeki şirketler, esnaf, vs.)	Devlet, yeni bir teşvik, vergi ve rekabet düzenlemesine (regülasyon) ilişkin yasalar çıkarırsa, şehirlerde faaliyet gösteren özel sermayeli şirketler bir hareketlilik kazanabilir, vergi kolaylıklarından faydalanabilir ve yapıcı rekabet kuralları çerçevesinde de daha fazla yatırıma yönelip ek istihdam yaratabilir.	Bir tüketici grubu, memnun olduğu ürün ya da hizmeti başkalarına önerirse, o ürün ya da ya da hizmeti sunan işletmenin daha fazla müşteri ve dolayısıyla gelir elde etmesini kolaylaştırmış olacaktır.
...Tüketicieye (Şehir halkı)	Devletin yeni bir köprü ya da otoban inşa ettiği, kamu ya da devlet sermayeli bir fabrikanın faaliyetlerine başladığı bir yerde arsa sahipleri yüksek rantlar elde edebilir ya da o çevrede yaşayan sakinler daha çok alışveriş merkezlerine ve kitle ulaşım araçlarına erişebilir.	Evinin bahçesinde ya da terasında çiçek, sebze yetiştiren ve önünü temiz tutan bir aile, diğer ailelerin de benzeri bir uygulama yapması ile tüm sokak sakinleri ve onlarla birlikte sokaktan geçenler, “yeşil sokak” temasının etkisinde kalarak kendilerini daha mutlu hissedebileceklerdir.

Kaynak: Tarafımızdan hazırlanmıştır.

4. Geleceğin Gama Şehri Olarak Bodrum: Olabilirlik ve Kısıtlar

Bodrum'un geleceğin post-modern şehri olabileceği öngörüsüne uygun düşen “*gama (γ) şehri*”; sağlam altyapılı, kaliteli yatırımlara açık, rekabetçi, gelir düzeyi yükselen, suç ekonomisi denetlenebilir, ülke ve dünya ile bütünleşmiş, ulaşım ve iletişim üzerinden kuvvetli hizmet sektörlerin konuşlandığı, bilgi ekonomisi ve sürdürülebilir kalkınmaya dayalı üretim ve tüketim yapan; sıralıdüzende “alfa” (α) ve “beta” (β) sonrası 3.derecede küresel şehir demektir. Şehir sosyolojisi ve şehir ekonomisi kapsamında araştırmalar yapan GaWC'nin 2012 tarihli raporuna göre, gama şehirlerinin dünyadaki bazı örnekleri Bakü, Belfast, Osaka, Marsilya, St. Petersburg'dur. (Dünyadaki α , β , γ ve diğer tip şehirlerinin tüm listesi için bkz. Ek-1.)

Bodrum'un, gelecekte, örneğin 2050'li yıllarda “gama” türünden bir dünya şehri olabilmesi için, öncelikle Datça, Milas, Yatağan'dan oluşan ve bir “(γ)ay” hattı üzerinde olmak üzere yeni bir il statüsüne kavuşturulması gerekir. Bu kuramsal olarak olasıdır, zira Türkiye'de birkaç on yılda bir bazı ilçeler il statüsüne geçirilmektedir. Fakat Bodrum'un yeni il statüsü için bazı ön koşullar sözkonusu olabilir. Örneğin, Bodrum'a “*dengesiz kalkınma*” ve/ya “*kalkınma kutuplaşması*” modellerine göre merkezi bütçeden altyapı için seçici kamu yatırımları arttırılmalı; geniş kapasiteli ve yabancılara da açık başta hastaneler olmak üzere “*sağlık turizmi merkezleri*” ile çok programlı bir “*turizm üniversitesi*” açılmalıdır. Bu beklentiler, “*mavi yolculukları*” ile meşhur Bodrum için “*pembe*” bir tablo gibiymiş gözükebilir, fakat taraflar arasında tartışmaya değer bir projeye işaret etmektedir.

Gama türünü de kapsayan küresel şehir yaklaşımı görünüşte geçerli geniş bir destekle karşılaşmış ve onunla bir araya gelmiştir. Şehirler üzerinden ya da şehirler yoluyla hızla kapitalistleşen dünya ekonomisinin denetim ve eşgüdümüne tabi tutulması kapitalist küreselleşme için yaşamsal bir önem kazanmıştır. Neo-marksistlerin eleştirisine göre, kimse demokratik yerleşimi pek düşünmemekte; *neoliberalizmin formülü* olan ve serbest piyasa köktencilğine dayanan küresel kapitalizme uygun mu değil mi, ona odaklanmış durumdadır. Serbestleşme, finansallaşma, bilgisayarlaşma arasından biri eksikse küresel şehirleşmenin gerisine düşme tehlikesi başlayacaktır (Smith, 2014: 98-99). Gama türü şehirleşmeyi de kapsayan küresel şehirleşme gerçeği, gelişmiş üretici hizmetlerini (APS) de gerekli kılmaktadır. Bu hizmetler, finans ayağıyla tamamlanmaktadır. APS'nin sosyo-mekânsal uygulamaları yoluyla yeniden üretilen, maddi fakat bitişik olmayan dünya şehir yarım/adalarının (WCA) kurulması ivme kazanmıştır (Meeteren, Bassens, 2016: 62). Bu gelişmeler, doğal olarak, küresel şehirleşme eksenine girmiş ve “*mega bölgeler*”den (Harrison and Hoyler, 2015: 1) biri için hayal edilmeye elverişli olan Bodrum ve çevresi için de geçerli gözükmektedir.

Bodrum'un gama şehrine dönüşebileceği konusunda iyimser ve kötümser olmak üzere iki zıt senaryo çizilebilir:

İyimser senaryoya göre, Bodrum, yerleşik ve turist nüfusunu ve buna koşut olarak bölgesel nüfuzunu arttırdıkça, -Muğla'nın şimdiki yapısının değişmeyeceği varsayımıyla-, merkezi yönetim tarafından il statüsüne kavuşturulabilir ve böylece gama şehrinin özelliklerine erişimde ve/ya o özelliklerle özdeşleşmede Muğla ile yüksek derecede bölgesel bir rekabet ortamına ya da sürecine girebilir. Ayrıca, bu yöndeki değişimin bir örneği, 1980'lerde bir gama şehri iken 2000'li yıllarda bir alfa şehri haline gelen İstanbul'dur. Türkiye'de hiçbir şehrin yerinde saymadığı, kapitalizm ekseninde hızlı "*kü-yerel/leşme* (g-lokal/isation = global + lokal) dinamikleri yüzünden de saymaması gerektiği bir dünya ve Türkiye konjonktüründe Bodrum'un ilçeden il'e ve gelişmiş bir il'den gama tipi bir küresel şehre doğru evrilmesi, -şimdilik bir hayal gibi gözükse de-, yakın bir gelecekte gerçekleşebilir.

Kötümser senaryoya göre ise, Bodrum'un il ve gama şehri haline gelmesinin önünde çok ciddi üç engel vardır: Şimdilik il ve bölge yapısı elverişsizdir; halk ve hükümet bu konuda isteksiz ve hazırlıksız gözükmemektedir; iç ve dış konjonktür de henüz uygun değildir. Kaldı ki, Türkiye'nin 3.büyük şehri olan ve Bodrum ile aynı bölgede yer alan İzmir bile henüz gama şehri statüsünde değil, gamadan sonra gelen "*dünya şehri için yeterli koşullara sahip*" (sufficiency) özellikler taşımaktadır. Buna göre, Bodrum'un İzmir'i atlayarak (by-pas ederek) gama şehri haline gelmesi için İzmir'in bundan sonra hiçbir gelişme göstermemesi ve buna karşılık Bodrum'un sürekli gelişmesi gerekir ki, bu da bölgesel kalkınma felsefesine aykırıdır.

Eğer kötümser senaryoya göre iyimser senaryo baskın çıkıp Bodrum'un lehine gerçekleşirse, bu durumda dünya Türkiye'de ve Avrupa'da yeni bir küresel şehirle daha tanışmış olacaktır. Bodrum için üçüncü dereceden küresel şehir demek olan gama şehri çıktısı konulduğunda, ilk elden Türkiye'de şehirlerarasında bir rekabet ve bölgesel bütünleşme hareketleri artacak; yerel ekonomiler daha fazla büyüme stratejilerini geliştirebileceklerdir. Bu daha fazla istihdam, üretim ve gelirin çoğalması demektir. Handikap şudur ki, bu çoğalan gelirin nüfusa hakça bölüşüleceğinin kuşkulu olmasıdır. Bu handikapa karşın Bodrum'un ileride "*küresel şehir*" olması, aynı zamanda "*mega şehir*" olacağını garantilemez. İkisi birbirinden farklıdır: Vincentloy'da (2017) yapılan ayrıma göre; *mega şehir*, çok büyük bir nüfusa ev sahipliği yapan ve mutlaka küresel bir iktisadi merkez olmayan bir şehir demek iken; *küresel şehir* ise, yararlı ve arzulanan bir dizi ölçütü (örneğin; finans, sigorta, gayrimenkul, bankacılık, muhasebe ve pazarlamada uluslararası hizmetler sunma, birkaç çokuluslu şirketin merkez ofisine sahip olma, büyük bir çevredeki ticaretin ve ekonominin egemenliği, liman ve konteyner tesislerine sahip büyük üretim merkezleri, günlük küresel düzeyde önemli karar alma gücü, her alanda yeniliklerin merkezi, küresel ağlar için medya-ulaşım-iletişim merkezleri, ünlü üniversiteler, uluslararası öğrenci katılımı ve araştırma tesisleri de dahil olmak üzere yüksek kaliteli eğitim kurumları, ülkedeki en iyi yasal, tıbbi ve eğlence tesislerinden bazılarını sunan çok işlevli altyapı) yerine getirebilen şehir olarak kabul edilir.

21.yüzyılın başındayken Türkiye'nin küresel şehirler listesine ilk üç büyük şehri dışında başkalarını koyamamış olması, Bodrum'un küresel şehirleşme yolundaki hevesini kırabilir, ama hiçbir zaman küresel şehir olamayacağı öngörüsünü destekleyemez. Doğrudur; Türkiye'nin şu ana kadar bir gama şehircilik geçmişi yoktur, böyle bir arzusu ve geleneği de oluşmamıştır. Ancak, koşullar ve potansiyeller birleştirildiğinde Bodrum açısından ortaya yaratıcı bir gama şehri umudu ve ufku doğabilir. Bu, salt Bodrumlular için değil, içinde yer aldığı Ege bölgesi, Türkiye ve dünyanın da kazancıdır. Hiç kimse Bodrum'dan Londra ya da İstanbul gibi olmasını beklemiyor ama buralardaki olanakların çoğunu nicel olmasa da nitel düzeyde bünyesinde barındırmasını bekleyebilir. Speed'in (2014) önemle hatırlattığı gibi, "*insanlar sıralamayı seviyor ve (...) şehir sıralamalarının altın standardı ve en iyi övgü olan, bir dünya şehri olmaktır.*"

5. Sonuç Yerine: Bodrum'un İl / Gama Şehri Olmasının GZFT Yönü

Bodrum, kısa ve orta vadede il statüsüne de gama şehri özelliklerine de kavuşamaz. Gama şehri olmak için zaten, öncelikle illeşme ve gelişmiş il olma koşulunu yerine getirmek ve yüksek iktisadi büyüme-kalkınma çitalarına ulaşmak gerekir. Ancak Bodrum, uzun vadede il statüsüne ve dolayısıyla gama şehri özelliklerine kavuşabilir. Çünkü Bodrum, nüfus bazında, bir ilçesi olarak bağlı olduğu Muğla ili merkezini ikiye katlamış ve bütün dünya turistlerinin gördüğü ya da görmek istediği bir yerdir. Öte yandan, burada öngörülen 2050'li yıllar, tüm dünyanın, tüm Türkiye'nin ve dolayısıyla bölgelerin de kendi içinde yapısal ve devresel (konjonktürel) olarak değişeceği ve o değişimin

şehirlerin fiziksel planlarına ve iktisadi büyümelerine de yansıtacağı mutlaklıdır. Bu mutlaklık içinde Bodrum'un büyüyerek bir gama şehri büyüklüğüne ulaşabileceği ise görecelidir. Türkiye'de başka şehirler de gama şehri grubuna girebilir.

Bodrum, şu anda refah piramidinin tepesine yakın, bir başka deyişle refah binasının üst katında yer almaktadır. "Müstakbel il" yapısına (statüsüne) ve buna bağlı olarak "gama şehri" özelliğine kavuşturulması halinde Bodrum için; güçlü (G), zayıf (Z), fırsatlar (F), tehlikeler (T) şeklinde dört unsurdan oluşan şöyle bir GZFT tahmini yapılabilir:

i-Bodrum, yeni ve yüksek refahlı bir kıyı ili haline gelmiş olarak G(üçlü) bir özellik kazanabilir;

ii-fakat bu durum, yörede arsa, konut ve işyeri rantları ve göç girişini, dolayısıyla bir Z(ayıflık) olarak suç ekonomisi faaliyetlerini arttırabilir;

iii-Bodrum merkezli yeni bir il, Ege bölgesinde turizm ve diğer sahalarda istihdam ve yatırım üssü haline gelip F(irsatlar) halinde bölgesel rekabete bir dinamizm getirebilir;

iv-olası (T)ehlikesi ise, yeni il olacak Bodrum'un, kadim il Muğla'yı beşeri ve iktisadi kaynaklar açısından küçülterek SEGE'de 1.ligten 2.lige itebileceği yönündedir. Zira, Bodrum'un ayrılması sonucunda Muğla 8.gelişmiş ilden, büyük bir olasılıkla 30.-40. iller arasına kayabilecektir.

Kısacası, Bodrum'un "gama" şehri olabilirliği konusu, "pre-modern" 16. yüzyıl kâşifi Portekizli meşhur denizci Vasco da "Gama"yı çağrıştırmaktadır. Bodrum mütevazı bir gama şehri olduğunda da "post-modern" kâşiflerini yani daha bilgili turistlerini bekliyor olacaktır.

Kaynakça

- Beall, J., Adam, D. (2017). "Cities, Prosperity and Influence: The role of city diplomacy in shaping soft power in the 21st century", British Council, March, https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/g229_cities_paper.pdf (28/5/2017)
- BodTO-Bodrum Ticaret Odası (2013), *Sayılarla Bodrum: Bodrum Yarımadası Sosyoekonomik ve Demografik Veriler 2011-2012*.
- GaWC-Globalization and World Cities (2016), *The World According to GaWC 2016*, <http://www.lboro.ac.uk/gawc/world2016t.html> (24/5/2017)
- Harrison J., Hoyler, M. (2015). "Chapter 1: Megaregions: Foundations, Frailties, Futures", in J. Harrison and M. Hoyler (eds), *Megaregions: Globalization's New Urban Form?* Cheltenham, UK and Northampton, MA, USA: Edward Elgar, 1-28.
- KB-TC Kalkınma Bakanlığı (2013), *İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (SEGE-2011)*, Ankara.
- Meeteren, M. V., Bassens, D. (2016). "World Cities and the Uneven Geographies of Financialization: Unveiling Stratification and Hierarchy in the World City Archipelago", *International Journal of Urban and Regional Research*, 40 (1), 62-81.
- Skórska, M. J., Kloosterman, R. C. (2012). "Performing on the Global Stage: Exploring the Relationship between Finance and Arts in Global Cities", *GaWC Research Bulletin*, 412, 1st October, <http://www.lboro.ac.uk/gawc/rb/rb412.html>
- Smith, R. G. (2014). "Beyond the Global City Concept and the Myth of 'Command and Control'", *International Journal of Urban and Regional Research*, 38(1), 98-115.
- Speed, B. (2014). "What does this town have to do to become a world city?", *Citymetric*, August 29, <http://www.citymetric.com/what-does-town-have-do-become-world-city>
- TÜİK-Türkiye İstatistik Kurumu (2015), *İllerde Yaşam Endeksi 2015*, Ankara.
- Vincentloy (2017). "Is your city truly a global city? Check out the list below to find out", June <https://vincentloy.wordpress.com/2015/05/29/is-your-city-truly-a-global-city-check-out-the-list-below-to-find-out/>

Ek-1: Dünya Şehirleri Sınıflaması (Alfa, Beta, Gama, Yüksek Yeterlik, Yeterlik)

Alpha ++	Alpha +	Alpha	Alpha -	Beta +	Beta	Beta -	Gamma +	Gamma	Gamma -	High sufficiency	Sufficiency
London New York	Singapore Hong Kong Paris Beijing Tokyo Dubai Shanghai	Sydney Sao Paulo Milan Chicago Mexico City Mumbai Moscow Frankfurt Madrid Warsaw Johannesburg Toronto Seoul Istanbul Kuala Lumpur Jakarta Amsterdam Brussels Los Angeles	Dublin Melbourne Washington New Delhi Bangkok Zurich Vienna Taipei Buenos Aires Stockholm San Francisco Guangzhou Manila Bogota Miami Luxembourg Riyadh Santiago Barcelona Tel Aviv Lisbon	Prague Ho Chi Minh City Boston Copenhagen Düsseldorf Athens Munich Atlanta Bucharest Helsinki Budapest Kiev Hamburg Bangalore Rome Oslo Dallas Cairo Houston Lima Lagos Caracas Auckland Cape Town	Doha Karachi Nicosia Geneva Montevideo Berlin Montreal Abu Dhabi Casablanca Philadelphia Vancouver Shenzhen Sofia Perth Hanoi Beirut Brisbane Bratislava Manama	Port Louis Minneapolis Chennai Stuttgart Santo Domingo Rio De Janeiro Kuwait City Chengdu Panama City Denver Lahore Jeddah Tunis Quito Belgrade Seattle Manchester Guatemala City Lyon San Jose Tianjin Calgary Amman San Juan San Salvador Antwerp Zagreb Calcutta Tallinn St Louis Monterrey Hyderabad Edinburgh San Diego Cologne Rotterdam Dhaka Islamabad	Guayaquil Cleveland Riga Baku Adelaide Vilnius Birmingham (UK) Glasgow Nanjing Hangzhou Colombo Porto Qingdao Valencia (Sp.) Detroit Muscat Osaka Ljubljana Kampala Georgetown (Cayman) Managua Durban San Jose (Ca) St Petersburg	Phoenix Tegucigalpa Austin Geneva Guadalajara Dallan Tbilisi Dar Es Salaam Chongqing Ankara Lusaka Ahmedabad Cincinnati Asuncion Harare Gothenburg Xiamen Al-Mawşil Kansas City Accra Minsk Tampa Turin Luanda Abidjan Tirana Lausanne Leeds	Taichung Charlotte (North Carolina) Baltimore Raleigh (North Carolina) Belfast Leipzig Medellin Wuhan Douala Maputo Skopje Gaborone Bristol Orlando Dakar Suzhou Malmö Edmonton Changsha Strasbourg Bilbao Bologna Columbus (Ohio) Wellington Nürnberg Yangon Xi'an Wroclaw Marseille Dresden Shenyang Pittsburgh (Pennsylvania)	Queretaro Abuja Porto Alegre Hartford (Connecticut) Milwaukee Curitiba Jinan Cali Liverpool Krakow Tijuana Pretoria Puebla Portland La Paz Utrecht Sacramento Dammam Jacksonville Limassol Johor Bahru Lille Indianapolis San Antonio Salt Lake City Newcastle Tashkent Yerevan Arhus Windhoek Phnom Penh Natal Poznan Southampton Kaohsiung	Belo Horizonte Christchurch Florence Richmond (Virginia) Port of Spain Seville Ottawa Kunming Chisinau Bordeaux Hamilton Málaga Nairobi Katowice The Hague Ciudad Juarez Kingston Fuzhou Izmir Ulan Bator Penang Hannover Tulsa Canberra Kabul Surabaya Allahâbâd Grenoble Sarajevo Jerusalem Genoa Palo Alto Kigali Brasilia San Pedro Sula Labuan Nâgpur Macao Las Vegas Reykjavik Aguaascalientes Libreville Harrisburg Port Elizabeth Taiyuan Aberdeen Recife Campinas Basel Memphis (Tennessee) Mérida Birmingham (Alabama - US) Cebu Bremen Leon Changchun Toulouse Santa Cruz Oklahoma City Bishkek Bursa Hefei Linz New Orleans Louisville Cordoba Liege Omaha (Nebraska) Dortmund Blantyre Cardiff Ningbo Haifa Mexicali Podgorica Graz Montpellier Des Moines Quebec Nâshik Halifax Mannheim Zhengzhou Nanning Nassau Chihuahua Nice Rosario Antananarivo Valparaiso Harbin Bern Nagoya Bergen Lodz Madison (Wisconsin) Valencia (Ve.) Tripoli Providence (Rhode Island) Urumqi Winnipeg Cochin Leicester Sanaa Fukuoka Honolulu Kinshasa Lomé Salvador Golanias Afigarh Almaty

Kaynak: GaWC (2016).